

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ

Центр наукових досліджень та викладання іноземних мов

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор Центру наукових досліджень
та викладання іноземних мов НАН України
к.філол.н., доцент
ЖАЛАЙ В.Я.

«21» жовтня 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 03 ННД

Методологія та організація наукових досліджень у філологічних науках

для аспірантів спеціальності 035 – «Філологія»

третього освітньо-наукового рівня вищої освіти – доктора філософії

Київ 2020

Розробники

д.філол.н., проф.. Ільченко О.М.

к.філол.н., ст. викл. Кравченко Н.Г.

Робочу програму затверджено Вченою радою Центру наукових досліджень та викладання іноземних мов НАНУ

протокол № 4 від 21 жовтня 2020 року

Пролонговано Вченою радою Центру наукових досліджень та викладання іноземних мов НАНУ

Навчальні роки пролонгації	Голова вченої ради ЦНДВІМ НАНУ	підпис	№ протоколу	Дата протоколу
20___.20__				
20___.20__				
20___.20__				
20___.20__				

1. Загальні відомості

Найменування показників	Характеристика дисципліни за денною формою навчання
Назва дисципліни	Методологія та організація наукових досліджень у філологічних науках
Вид дисципліни	обов'язкова нормативна навчальна дисципліна ОК 03 ННД
Мова викладання, навчання та оцінювання	англійська, українська
Загальний обсяг кредитів / годин	3/90
Курс	1
Семестр	1
Кількість змістових модулів	3
Обсяг кредитів	3
Обсяг годин, в тому числі:	90
Лекції	12
Практичні (індивідуальні) заняття	10
Самостійна робота	68
Форма підсумкового контролю	іспит

2. Мета, завдання та очікувані результати навчальної дисципліни

Робоча програма навчальної дисципліни ОК 03 ННД «Методологія та організація наукових досліджень у філологічних науках» є нормативним документом, який розроблено на основі освітньо-наукової програми (далі ОНП) підготовки здобувачів третього рівня відповідно до навчального плану спеціальності 035 «Філологія», затвердженої Вченою радою Центру наукових досліджень та викладання іноземних мов НАНУ, протокол № 4 від 21.10.2020 року.

Мета: сформувати компетенції щодо методології виявлення та дослідження наукових проблем у галузі філологічних наук, достовірності та обґрунтованості відповідних досліджень, правил оформлення списків використаних джерел у дисертаційних роботах, бібліографічних посилань у наукових статтях відповідно до вимог, які існують у світовому глобалізованому науковому просторі.

Вона спрямована передусім на закріплення навичок самостійного критичного мислення, вмінь аналізувати, синтезувати та оцінювати інформацію, провадити наукові дослідження на надійному підґрунті загальнонаукових

методів наукового пошуку та сучасних методів досліджень у царині філології.

Передумова вивчення. Навчальна дисципліна «Методологія та організація наукових досліджень у філологічних науках» ґрунтується на базових знаннях і навичках роботи з науковою філологічною літературою та літературою суміжних галузей знань, пошуку інформації, редагуванні текстів і є базовою для підготовки здобувачів третього рівня вищої освіти – доктора філософії – відповідно до навчального плану спеціальності 035 «Філологія».

Завдання навчальної дисципліни ОК 03 ННД «Методологія та організація наукових досліджень у філологічних науках» полягає у формуванні та набутті таких компетентностей: загальні компетентності: ЗК: 1-13 (відповідно до переліку загальних компетентностей ОНП). Фахові компетентності: ФК 1-3, 5-17, 19-21, 23, 25-26 (відповідно до переліку фахових компетентностей ОНП). Програмні результати навчання: ПРН 1.1, 1.4-1.7, 2.1-2.7, 2.9, 3.1-3.4, 4.1-4.5 (відповідно до переліку програмних результатів навчання ОНП).

Фахові програмні результати навчання (вимоги до знань та вмінь):

У результаті вивчення навчальної дисципліни аспірант повинен

знати:

- принципи оцінки якості друкованих та електронних інформаційних джерел;
- принципи та прийоми мета-аналізу;
- лінгвальні ознаки псевдонаукового дискурсу;
- сучасні кількісні, якісні та мішані (комбіновані) методи лінгвістичного аналізу мовних феноменів;
- основні інформаційно-комунікаційні технології у філологічних дослідженнях та принципи інтелектуального аналізу даних;
- загальні вимоги до складання однорівневого бібліографічного опису: використання скорочень, основні відмінності чинних стандартів; вимоги до складання багаторівневого бібліографічного опису (багатотомних, серійних видань) та аналітичного бібліографічного опису (статей у журналах, розділів в книгах); особливості складання бібліографічного опису електронних ресурсів різних видів (статті на вебсайтах, електронні версії книжкових видань, дописи у соціальних мережах, відеоматеріали з YouTube тощо), аудіо-, відео-, архівних джерел; специфіку складання бібліографічних описів до наукових статей в журналах, що індексуються міжнародними наукометричними базами даних;

уміти:

- оцінювати достовірність і надійність друкованих та електронних джерел наукової інформації;
- застосовувати принципи та прийоми мета-аналізу для цілей власного дослідження;
- розпізнавати ознаки псевдонаукового дискурсу;
- володіти актуальними методами кількісного та якісного лінгвістичного аналізу та застосовувати їх у власних дослідженнях;
- використовувати інформаційно-комунікаційні технології у філологічних дослідженнях (інформаційно-пошуковий тезаурус та інтелектуальний аналіз даних);
- складати бібліографічний опис різних видів документів (книжкових та періодичних видань, статей із газет і журналів, електронних ресурсів тощо) відповідно до вимог національного стандарту (ДСТУ ГОСТ 7.1:2006), міжнародного стандарту ISO 690:2010 та основних зарубіжних стилів цитування (MLA style; APA style; Chicago/Turabian style; Harvard style); оформлювати бібліографічні описи різних видів документів відповідно до галузевих міжнародних стилів цитування,
- використовувати українські та міжнародні автоматизовані системи для складання бібліографічних описів.

3. Тематичний план навчальної дисципліни

Навчальний матеріал дисципліни складається із 7 тем. Курс викладається під час першого семестру першого року навчання в аспірантурі.

Тема 1. Інформаційно-комунікаційні технології у філологічних дослідженнях. Науковий інформаційний пошук. Мета-аналіз.

Тема 2. Якість науково-інформаційних джерел.

Тема 3. Ознаки псевдонауки.

Тема 4. Кількісні та якісні методи аналізу у сучасних лінгвістичних дослідженнях.

Тема 5. Наукова бібліографія.

Тема 6. Підготовка наукових публікацій за фахом.

Тема 7. Організація та менеджмент наукових досліджень у світі.

4. Програма навчальної дисципліни

тема	назва теми	кількість годин		
		лекції	практичні (індивідуальні)	самостійна робота
1.	Тема 1. Інформаційно-комунікаційні технології у філологічних дослідженнях. Науковий інформаційний пошук. Мета-аналіз.	2	2	
2.	Тема 2. Якість науково-інформаційних джерел.	1	1	
3.	Тема 3. Ознаки псевдонауки.	1	1	
4.	Тема 4. Кількісні та якісні методи аналізу у сучасних лінгвістичних дослідженнях.	2	4	
5.	Тема 5. Наукова бібліографія.	2	1	
6.	Тема 6. Підготовка наукових публікацій за фахом.	2	1	
7.	Тема 7. Організація та менеджмент наукових досліджень у світі.	2	1	
		12	10	68
Усього		90		

5. Структура навчальної дисципліни

Лекції

Змістовий модуль 1

Л-1

Тема 1. Інформаційно-комунікаційні технології у філологічних дослідженнях. Науковий інформаційний пошук. Мета-аналіз.

1.1. Інформаційно-пошуковий тезаурус та інтелектуальний аналіз даних (data mining).

1.2. Ключові слова наукової праці. Індексція за ключовими словами у контексті - Keyword in Context (KWIC) Indexing.

Мета-аналіз.

1.3. Наукометричні бази даних. Робота з:

- ▣ Google Scholar <https://scholar.google.co.uk/>
- ▣ Clarivate (Web of Science) <https://clarivate.com/webofsciencegroup/solutions/web-of-science/>
- ▣ Elsevier (Scopus) <https://www.elsevier.com/solutions/scopus>
<https://www.scopus.com/>
- ▣ ScienceDirect <https://www.sciencedirect.com/>
- ▣ IEEE Xplore <https://ieeexplore.ieee.org/Xplore/home.jsp>
- ▣ EBSCO <https://www.ebsco.com/products/research-databases>
- ▣ ProQuest <https://about.proquest.com/libraries/academic/databases/>
- ▣ Semantic Scholar <https://www.semanticscholar.org/>
- ▣ WorldWideScience <https://worldwidescience.org/>
- ▣ CORE <https://core.ac.uk/>
- ▣ DOAJ <https://doaj.org/>
- ▣ BASE <https://www.base-search.net/>
- ▣ JSTOR <https://www.jstor.org/>
- ▣ ERIC <https://eric.ed.gov/>
- ▣ SSRN <https://www.ssrn.com/index.cfm/en/>

Л-2

Тема 2. Якість науково-інформаційних джерел.

- 2.1. Оцінка якості електронних і друкованих джерел.
- 2.2. Цитування та уникнення плагіату.

Тема 3. Ознаки псевдонауки.

- 3.1. Критичний аналіз наукової літератури.
- 3.2. Метод Корнелла.
- 3.3. Уміння розпізнавати «хижацькі» наукові часописи та видавництва.
Cabell list.

Л-3**Тема 4. Кількісні та якісні методи аналізу у сучасних лінгвістичних дослідженнях.**

4.1. Якісні методи і процедури лінгвістичних досліджень (метод опозицій, дистрибутивний, компонентний, валентнісний, контекстологічний, компонентний аналіз, метод кейсів, наратологічний аналіз, мікрориторичний аналіз, дискурсивні методи, інтент-аналіз, контент аналіз тощо).

4.2. Кількісні підрахунки та статистичні методи у лінгвістиці

4.2.1. Chi square, t-test, ANOVA, ANCOVA, MANOVA, MANCOVA.

4.2.2. Методи корпусної лінгвістики.

Поняття Data-Driven Learning (DDL), Key-Word-in-Context (KWIC), корпусний метод (передбачає формування конкордансу), підрахунок абсолютної частоти вживання мовних одиниць, аналіз ключових слів, аналіз кластерів (cluster analysis), програми-конкордансери, аналіз колокацій, корпуси (corpora):

<https://www.english-corpora.org/>

програми корпусного аналізу Мартіна Вайсера

http://martinweisser.org/ling_soft.html

гельсінкський, та гонконзький переліки корпусів)

<http://www.helsinki.fi/varieng/CoRD/>

<http://rcpce.engl.polyu.edu.hk/rcpce/corporaresources.html>

а також:

MICASE

<https://quod.lib.umich.edu/cgi/c/corpus/corpus?c=micase;page=simple>

CQPWeb <http://cwb.sourceforge.net/cqpweb.php>

GraphColl <http://www.extremetomato.com/projects/graphcoll/>

AntConc <https://www.laurenceanthony.net/software/antconc/>

AntCorGen <https://www.laurenceanthony.net/software/antcorgen/>

#LancsBox <http://corpora.lancs.ac.uk/lancsbox/>

4.4. Мішані (комбіновані методи).

Філологічний аналіз у дискурсивному, функціональному, риторичному, герменевтичному, наратологічному, семіотичному, лінгвосинергетичному, когнітивному та лінгвокультуроологічному вимірах.

Лекції

Змістовий модуль 3

Л-4

Тема 5.

Наукова бібліографія. Особливості оформлення бібліографічних посилань за міжнародними стандартами при публікації наукових статей у міжнародних виданнях, що входять до наукометричних баз даних.

5.1. Принципи укладання бібліографії.

5.2. Інтертекстуальність. Правила Посилання й цитування джерел. Запобігання плагіату (та самоплагіату).

5.5. Українські та міжнародні системи складання бібліографічних описів:

ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис, бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання»,

Міжнародний стандарт «ISO 690:2010. Information and documentation – Guidelines for bibliographic references and citations to information resources»,

. MLA (Modern Language Association) style;

APA (American Psychological Association) style

Harvard Referencing style

Chicago style

IEEE style та ін.

Л-5

Тема 6. Апробація результатів наукового дослідження: статті, тези конференцій, виступи та презентації.

6.1. Підготовка наукових результатів **за фахом** до публікації.

6.2. Рейтинги наукових журналів та вибір журналу для публікації у лінгвістиці та суміжних галузях (педагогіка) з метою подальшої публікації.

6.3. Рейтинг Scimago <https://www.scimagojr.com/>

Д-6

Тема 7. Порівняння організації та менеджменту наукових досліджень у світі.

7.1. Інноваційні дослідження.

7.2. Рецензування наукових робіт та наукових проектів.

7.3. Індекс цитованості, імпакт-фактор (impact factor), індекс Гірша (h-index) тощо.

7.4. Укладання CV, створення наукових профілів, персональних сторінок, блогів тощо.

Індивідуальні заняття

Мета практичних (індивідуальних) занять - практичне закріплення питань, пов'язаних з темами лекцій та дослідженнями аспіранта.

Самостійна робота аспіранта, її зміст та обсяг

№	Зміст самостійної роботи аспіранта	Обсяг СР (годин)
	1. Опрацювання лекційного матеріалу	34
	2. Підготовка до індивідуальних (практичних) занять	34
	Усього за навчальною дисципліною	68

6. Рейтингова система оцінювання

Рейтинг аспіранта першого року зі спеціальності 035 «Філологія» складається з балів, що їх отримано за:

1. Експрес-контроль – 30 балів
2. Практичні (індивідуальні) заняття та самостійна робота – 30 балів
3. Іспит – 40 балів

Заохочувальні та штрафні бали:

1. Відсутність на лекції без поважних причин - (-) 2 бали.
  2. Відсутність на практичних (індивідуальних) заняттях без поважних причин (-) 2 бали.
  3. Підготовка публікації до друку та/або виступу на конференції (+) 10 балів
- Сума як штрафних, так і заохочувальних балів не має перевищувати 0,1R=10 балів.

Система рейтингових балів та критерії оцінювання

Експрес-контроль (30 балів) проводиться з метою перевірки якості роботи аспіранта в аудиторії та самостійної роботи в позааудиторний час за допомогою усного описування або перевірочних робіт тривалістю 10–30 хвилин або індивідуальних домашніх завдань протягом семестру, завдяки чому перевіряються набуті знання та розуміння того як матеріали курсу можна застосувати у власних дослідженнях за темою дисертаційної роботи та при підготовці публікацій за темою дисертації. Розрахункова шкала рейтингу складає: $RC = 30 + 30 + 40 = 100$ (балів).

Рейтинг RD аспіранта складається з рейтингу, одержаного протягом семестру з урахуванням заохочувальних і штрафних балів. Необхідною умовою допуску аспіранта до іспиту з дисципліни є позитивний рейтинг з усіх форм семестрової атестації. Аспіранти, які набрали протягом семестру менше 30 балів, зобов'язані підвищити свій рейтинг для допуску до іспиту.

Шкала оцінок

Оцінка	Визначення	Національна шкала оцінювання	Рейтингова бальна шкала оцінювання
ВІДМІННО	відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	5, 0 (відмінно)	$90 \leq RD \leq 100$
ДОБРЕ	в цілому правильна робота з певною кількістю помилок	4, 0 (добре)	$74 \leq RD \leq 89$
ЗАДОВІЛЬНО	виконання задовольняє мінімальні критерії	3,0 (задовільно)	$60 \leq RD \leq 73$
НЕЗАДОВІЛЬНО	можливе повторне складання	2 (незадовільно)	$35 \leq RD \leq 59$
НЕЗАДОВІЛЬНО	необхідний повторний курс з навчальної дисципліни	2 (незадовільно)	$RD < 35$

7. Орієнтовний перелік екзаменаційних питань

1. Види та ознаки наукового дослідження.
2. Загальна характеристика видів кваліфікаційних робіт.
3. Завдання дисертаційної роботи.
4. Типи методів досліджень у філологічних студіях.
5. Специфіка методу кейсів.
6. Типологія корпусів. Конкордансери.
7. Користуючись GraphColl визначте колокації мовних одиниць research, science, scientist, scholar.
8. За допомогою AntConc визначте частоту вживання слів у науковій статті.
9. Тенета Інтернету та інформаційний пошук наукової філологічної літератури.
10. Типи цитувань. Самоцитування. Самоплагіат.
11. Механізми перевірки на плагіат. Шляхи уникання плагіату.
12. Практичне завдання (аналіз частоти вживання мовних одиниць за допомогою методів корпусної лінгвістики, аналіз засобів вираження когезії та когерентності наукового філологічного тексту тощо).
13. Практичне завдання: критичний аналіз наукової публікацій (монографія, стаття, повідомлення) з філологічної тематики.
14. Оптимізація науково-інформаційного пошуку.
15. Наведіть приклади різних типів наукових часописів (за В.Белчер).
16. Журнали відкритого доступу: фахова специфіка.
17. Продемонструвати використання методів філологічного пошуку на прикладі власного дослідження.
18. Продемонструйте на прикладах вдалий або невдалий добір ключових слів.
19. Наведіть ознаки «хижацьких» часописів.
20. Який метод є провідним у Вашому дослідженні?
21. Яке джерело або джерела були для Вас найкориснішими під час вивчення курсу?

8. Список рекомендованих джерел

1. Арнольд И. В. (2013). Основы научных исследований в лингвистике. М.: Либроком
2. Ільченко О. Cargo Cult Science: a Case of Convenient Untruth. Лінгвістика ХХІ століття: нові дослідження та перспективи. – № 9. - К: НАН України. Центр наук. досліджень і викладання іноземних мов.– 2014. - С. 62-74
<http://langcenter.kiev.ua/Lingvistika%202014/Ilchenko.pdf>
3. Конверський А.Є. (2010). Основи методології та організації наукових досліджень: Навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнктів
4. Мартинюк А.П. (2007). Основи наукових досліджень у лінгвістиці. Харків
5. Находкін М.Г., Наумовець В.Г., Рябченко С.М. (2008) Тим, хто торує свій шлях у науку. К: ВПЦ Київський університет.
6. Черник М.В., Куліш .С., Овсянко О. Л., Зінченко А.В. / за заг. ред. С.О. Швачко. (2018) Методологія лінгвістичних досліджень: конспект лекцій для студ. спец. 035 "Філологія. Суми: Сумський державний університет.
7. Ваауен R.Н.(2008). Analyzing Linguistic Data. Cambridge University Press.
8. Belcher, W. (2009). Writing Your Journal Article in Twelve Weeks, Second Edition: A Guide to Academic Publishing Success. Chicago Guides to Writing, Editing, and Publishing.
9. Boellstorff, T. (2008). How to Get an Article Accepted at American Anthropologist (or Anywhere). American Anthropologist. Retrieved 14 November 2015 from <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1548-1433.2008.00034.x/pdf>
10. Booth W C., Colomb G.G., Williams J. M. The Craft of Research. – 3rd edition. – Chicago: University Of Chicago Press, 2008.
11. Cooper H.M. (2020). Reporting Quantitative Research in Psychology: How to Meet APA Style Journal Article Reporting Standards. Kindle Edition. ASIN : B084B2XSSW
12. Hyland, K. (2016). Academic Publishing: Issues and Challenges in the Construction of Knowledge. Oxford: Oxford University Press.
13. Hyland, K., & Wong, L. (Eds.) (2019). Specialised English: New Directions in ESP and EAP Research and Practice. Abingdon: Routledge.
14. Kumar, R. (2014). Research Methodology: A Step-by-Step Guide for Beginners. SAGE Publications Ltd. ISBN-13 : 978-1446269978
15. Litosseliti L. (2018). Research Methods in Linguistics. Bloomsbury Academic. ISBN-13 : 978-1350043435
16. Lupton, D., Mewburn, I., & Thomson, P. (2018). The digital academic. Routledge.
17. Paltridge, B., & Starfield, S. (2016). Getting published in academic journals: Navigating the publication process. Ann Arbor, MI: University of Michigan Press.

18. Paltridge, B.R., & Starfield, S. (2019). *Thesis and Dissertation Writing in a Second Language: A Handbook for Students and their Supervisors*. New York: Routledge.
19. Panter, M. (2019). *Avoiding Plagiarism*.
<https://www.aje.com/authors/michaela-panter/>
20. Pat Thomson Net <https://patthomson.net/>
21. Polese A. (2018). *The Scopus Diaries and the (Il)Logics of Academic Survival: A Short Guide to Design Your Own Strategy and Survive Bibliometrics, Conferences, and Unreal Expectations in Academia*. Stuttgart: Ibidem-Verlag.
22. Rogerson, A. M. & McCarthy, G. (2017). Using internet based paraphrasing tools: Original work, patchwriting or facilitated plagiarism?. *International Journal for Educational Integrity*, 13 (2), 1-15.
23. Roig M. (2019). *Avoiding plagiarism, self-plagiarism, and other questionable writing practices: A guide to ethical writing*.
<https://ori.hhs.gov/sites/default/files/plagiarism.pdf>
24. Rugg P., Petre M. (2010) *A Gentle Guide to Research Methods*. Ebook
25. Yin, R. K. (2014). *Case Study Research Design and Methods* (5th ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.